

Отже, в Україні необхідно створити чіткий механізм спостережень у сфері сільського зеленого туризму та розробити методологічні основи достовірного аналізу туристичної галузі, що сприятиме перетворенню нашої країни у соціально-орієнтовану, економічно-ефективну та екологічно спрямовану.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що основними напрямками розвитку сільського зеленого туризму в Україні є створення сприятливих умов для отримання податкових пільг і кредитів власниками фермерських господарств, сільських садіб і фермерських господарств, а також реклама сільського туризму, видання різних путівників, просування різних видів зеленого туризму.

Панько Валерій,

здобувач, 242 Туризм

Науковий керівник: Коробейникова Ярослава, к.г.н., доцент
Івано-Франківський технічний університет нафти і газу

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Всесвітня туристична організація (UNWTO) виділяє релігійний туризм як один з найперспективніших видів туристичних подорожей XXI століття. Релігійний туризм несе більший потенціал міжконфесійної відкритості та порозуміння, розширює світоглядні горизонти і спектр індивідуальних цінностей. На сьогодні немає єдиної статистичної інформації щодо обсягів саме релігійного туризму через суперечливість визначень та різномірність статистики з приводу кількості туристів, які подорожують з релігійною метою в різних країнах. Тому використовується експертна оцінка обсягів релігійного туризму. Обсяг світового ринку релігійного туризму сьогодні складає \$18 млрд. щорічно, що становить 2 % від усіх надходжень в туризмі. Щорічна кількість релігійних туристів і паломників оцінюється в 300-330 млн. осіб [1].

Тригером релігійного туризму, на наш погляд, може стати російсько-українська війна, активна фаза якої відбувається з 2022 року. Війна завжди загострює релігійні почуття і водночас змушує людей здуматися над проблемами, які несе за собою війна: страждання, несправедливість, сутність буття, життя і смерті. У цьому сенсі мислителі 20 століття говорили про неможливість "старого богослов'я" після Освенцима і Бухенвальда. Як у цьому контексті переосмислити події Бучі, Ірпеня чи Ізюму? Хоча в останні роки у світі спостерігається зниження уваги до релігійних практик, особливо в Європі та Північній Америці, проте в нашій країні спостерігається набуття особливого значення релігії як ознаки ідентичності в умовах війни.

У воєнний час релігія повертає собі первинне значення, стає тим, що допомагає вийти за межі страшною і важкою повсякденності, залишається в публічній сфері і займає простір людської душі набагато більше, ніж у мирний час. Дослідження Центру Разумкова, проведені у 2022 році показало, що люди все частіше звертаються за психологічною підтримкою до церков, щоб ті допомогли їм виконувати свою основну місію. З початком повномасштабної російської агресії частка громадян, які визнають себе віруючими, зростає з 68% наприкінці 2021 року до 74% у листопаді 2022 року. Зростання частки віруючих порівняно з 2021 роком відбулося насамперед за рахунок Центрального регіону — тут частка віруючих серед дорослого населення зростає з 63,5% до 76%. 26% опитаних заявили, що після початку повномасштабної війни Росії проти України (після лютого 2022 р.), за їхньою самооцінкою, стали більш релігійними і віруючими людьми, ніж були раніше, 4% — менш релігійними і віруючими людьми, ніж до війни, а 65% — що жодних змін у їхньому ставленні до релігії і віри не сталося [2].

Українські церкви відіграють велику соціальну роль в умовах війни: тисячі тон гуманітарної допомоги, яку церковні громади доставили в різні куточки країни, кількість

евакуйованих, людей, яких вони реабілітували, зцілили та допомогли, ще більше звертає людей до церкви як інституції, так і морально-культурного чинника життя країни. Але неможливо порахувати, скільки людей було морально та фізично зцілено і витягнуто з безодні відчаю просто словами і присутністю капелана. Важливість роботи священників у цій битві не можна недооцінювати. Капелани часто ставали поруч із солдатами тоді, коли ніхто інший не міг їм допомогти. Роль церков, релігійних громад, священників і церковних лідерів була на першому плані у наданні допомоги. Всі ці обставини свідчать, що і після війни зацікавлення релігією та об'єктами сакральної спадщини зростає і через досвід війни та необхідність духовної реабілітації українців як військових, так і цивільних жителів України.

Сакральна спадщина є основою для розвитку релігійного туризму. Проте у науковій літературі залишаються дискусійними питання, пов'язані із визначенням самостійності сакральних об'єктів і сакрально-туристичних ресурсів у класифікаційній структурі рекреаційно-туристського ресурсного потенціалу. Наприклад, у класифікації рекреаційно-туристських ресурсів О. Бейдик пам'ятки сакральної (культової) архітектури включає до архітектурно-історичних і відносить до ресурсного гіперблоку «Суспільно-історичні рекреаційно-туристські ресурси» [3].

Подібну думку підтримують науковці В. Кравців, Л. Гринів, М. Копач, С. Кузик і зазначають, що сакральні об'єкти входять до складу історико-культурних туристичних ресурсів [4]. Відповідно до державної класифікації (Закон України «Про охорону культурної спадщини») сакральні об'єкти знайшли своє місце як історичні (за видом) і поділяються на споруди, ансамблі, визначні місця (за типом) [5].

Паньків Н.Є. вважає, що до сакральних об'єктів доцільно віднести: храми, храмові комплекси, церкви, лаври, монастирі, дзвіниці, а також місця, пов'язані з життям і діяльністю визначних представників церкви [6]. Лесик О. запропонував класифікувати всі замки і монастирі України за їх придатністю для розміщення функціональних груп об'єктів рекреації та туризму [7]. Христов Т. класифікував культові споруди як об'єкти рекреації та туризму на такі види: культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси, каплиці, каплички, ступи), природну спадщину (священні джерела, криниці, гори, водойми (річки, ставки), ліси), малі культові споруди (придорожні хрести, вівтарі богів на узбіччях доріг і стежок). Мацюк О. здійснив класифікацію оборонних споруд в Україні, в якій перелічені такі сакральні об'єкти: оборонні монастирі, костели, синагоги, оборонні дзвіниці. Проте, на наш погляд, в цій класифікації поза увагою залишаються предмети культу різних релігій, які можуть бути предметом зацікавлення релігійних туристів: образи, престולי, інші предмети культу, які мають сакральну та мистецьку цінність. Як правило, вони зосереджені в музеях (краєзнавчих, художніх тощо).

Узагальнюючи всю інформацію щодо класифікацій сакральної спадщини, як основи для розроблення туристичних програм релігійного туризму, запропоновано класифікацію об'єктів (рис. 1).

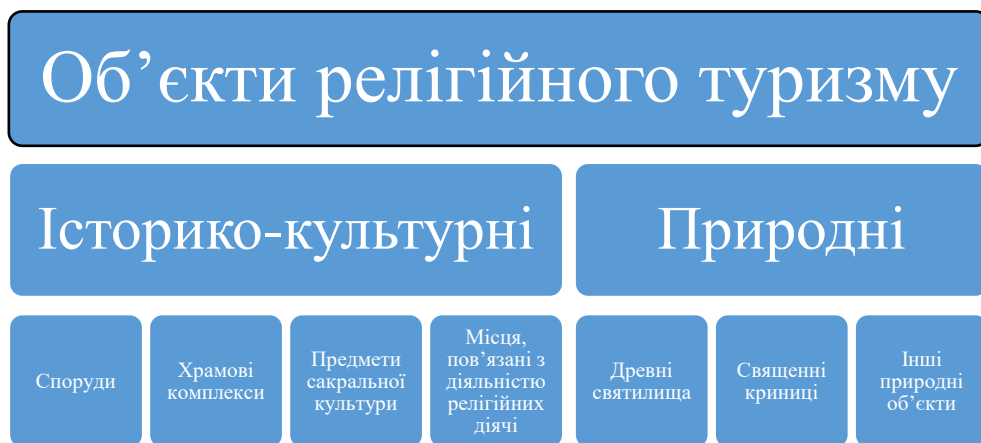

Рисунок 1 – Класифікація об'єктів релігійного туризму.

Урахування всіх наявних ресурсів дозволить формувати різноманітні за напрямками та видами туристичні програми релігійного туризму.

Список використаних джерел:

1. United Nations World Tourism Organization (UNWTO) official website. URL : <http://unwto.org>.
2. Війна і церква. Церковно-релігійна ситуація у 2022 році. Дослідження Центру Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/viina-i-tserkva-tserkovnoreligiina-sytuatsiia-v-ukraini-2022r-lystopad-2022r>.
3. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. К.: Видавничо поліграфічний центр «Київський університет», 2001. 395 с.
4. Кравців Василь, Гринів Лідія, Копач Микола, Кузик Степан. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Львів: НАН України. ІРД НАН України, 1999. 78 с.
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.
6. Паньків Н. Є. Тенденції розвитку релігійного туризму в Карпатському регіоні. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 2, Том 1. С. 77-89. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(1)-10).
7. Лесик О. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство. Українська академія мистецтва, 2013. Вип. 21. С. 97-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uam_2013_21_13.

Пастухова Софія,

здобувачка, 242 Туризм

Науковий керівник: Любчук Ольга, д.держ.упр., професор
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Сучасний туризм – це велика індустрія, яка сьогодні розвивається швидшими темпами, ніж галузі сфери виробництва. За прогнозами фахівців темпи зростання галузі туризму будуть залишатися високими, хоча глобальні і регіональні структури туризму змінюються з роками. Останніми роками такими змінами є тероризм, стихійні явища, розвиток різноманітних захворювань, пандемій, у тому числі недавня пандемія covid-19. Також повномасштабне вторгнення завдало великої шкоди як для українського туризму загалом, так і для природних ресурсів нашої країни.

Програмні документи ООН та Світової туристичної організації вказують на важливість урахування екологічних аспектів розвитку туристичної діяльності в місцях прибуття туристів. Величезна кількість прикладів у різних куточках світу показують, якими є руйнівні наслідки облаштування туристичних об'єктів для оточуючої природи. Якість навколишнього середовища є необхідною умовою для розвитку туризму та є цінним природним ресурсом туризму [2].

Діяльність туристичних підприємств, як і багато інших галузей, використовують у своїй діяльності природні ресурси, або хоча б впливають на них у тій чи іншій мірі. Кожного року туристична індустрія потребує залучення все більшої кількості природних об'єктів для створення особливих туристичних дестинацій. Негативний вплив на природні ресурси здійснюється під час їх використання у лікувально-оздоровчих та рекреаційних установах, де відбувається забруднення та вичерпання цих самих природних ресурсів. Так само забруднюється повітря через вихлопи транспортних засобів, забруднення водою каналізаційними стоками, що погіршує екологічну ситуацію місцевості загалом. Значної